

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Czubik (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Paweł Wojciechowski

Mariusz Grzegorz Wilczyński (ławnik Sądu Najwyższego)

w sprawie z powództwa Gminy Miejskiej Kraków
przeciwko J. O., P. O., K. O., A. O., A. O., W. L., E. O., W. O., N. O., M. K.
o eksmisję,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw
Publicznych w dniu 15 października 2025 r.

skargi nadzwyczajnej wniesionej przez Rzecznika Praw Obywatelskich od wyroku
zaocznego Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie z 13 lipca 2009
r., sygn. I C 400/09/N,

**1. stwierdza, że w zaskarżonym zakresie, tj. co do pkt. II
sentencji - w stosunku do J. O. - wyrok zaoczny Sądu Rejonowego
dla Krakowa - Nowej Huty w Krakowie z 13 lipca
2009 r., sygn. I C 400/09/N, został wydany z naruszeniem prawa;**

**2. znosi wzajemnie koszty postępowania wywołanego
wniesioną skargą nadzwyczajną.**

D.Z.

UZASADNIENIE

1. Strona powodowa Gmina Miejska Kraków w pozwie wniesionym przeciwko U. O., J. O., M. O., P. O., K. O., A. O., A. O. i małoletnim: W. L., E. O., W. O., N. O. oraz M. K. domagała się nakazania opuszczenia lokalu mieszkalnego położonego w K. na osiedlu [...], opróżnienia tego lokalu ze wszystkich rzeczy oraz wydania go stronie powodowej, zasądzenia od pozwanych solidarnie na swoją rzecz kosztów postępowania sądowego według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego w kwocie 120 zł, nadania wyrokowi rygoru natychmiastowej wykonalności i rozpoznanie sprawy również pod swoją nieobecność.

Na uzasadnienie swojego żądania podniosła, że pozwani zajmują lokal mieszkalny położony w K. na os. [...], którego powodowa Gmina jest właścicielem. Ponieważ pozwani zaprzestali uiszczania Gminie należnych opłat za korzystanie z lokalu powstały z tego tytułu zaległości przekraczające 3 pełne okresy płatności. Powód pisemnie wezwał pozwaną U. O. i J. O., jako najemców do zapłaty wyznaczając im dodatkowy miesięczny termin do uregulowania zaległości. Jednak nie dokonali oni spłaty, zatem pismem z 18 sierpnia 2008 r. powód wypowiedział umowę najmu z zachowaniem 1-miesięcznego okresu wypowiedzenia. Wezwanie pozwanej do dobrowolnego opuszczenia lokalu pozostało bezskuteczne.

Pozwani odpisy pozwu wraz z załącznikami oraz wezwaniem na rozprawę wyznaczoną na ... lipca 2009 r. i pouczeniami otrzymali 8 czerwca 2009 r., nie wnieśli odpowiedzi na pozew, ani nie stawili się na rozprawę.

Sąd Rejonowy dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie, rozpatrujący sprawę, ustalił bezspornie, że pozwani U. O. i J. O. na podstawie decyzji o przydziale lokalu mieszkalnego z 22 października 1980 r. zajmują lokal mieszkalny położony w K. na os. [...] w K., którego strona powodowa – Gmina jest właścicielem. Zgodnie z treścią decyzji do zamieszkania wraz z nimi uprawnieni są: córka K. i córka A. Pozostałe osoby pozwane mają status domowników. W związku z tym, iż pozwani zaprzestali uiszczania powodowi należnych opłat za korzystanie z lokalu powstały z tego tytułu zaległości przekraczające trzy pełne okresy płatności.

Pismami z 23 lipca 2007 r. strona powodowa wezwała pozwanych do zapłaty zadłużenia z tytułu najmu przedmiotowego lokalu, które to zadłużenie według stanu na 30 czerwca 2007 r. wyniosło 25 921,26 zł.

Powodowa Gmina wyznaczyła pozwany 1-miesięczny termin od daty otrzymania tego pisma dla uregulowania tego zadłużenia na konto bankowe, wskazane w piśmie. Pismem tym pozwani zostali poinformowani, że w przypadku nieuregulowania przedmiotowego zadłużenia w oznaczonym terminie Gminie przysługuje uprawnienie do wypowiedzenia umowy najmu. Pisma te zostały doręczone pozwany 31 lipca 2007 r.

Wobec nieuiszczenia zaległości pismem z 18 sierpnia 2008 r. (doręczonym pozwany 21 sierpnia 2008 r.) strona powodowa wypowiedziała, na miesiąc naprzód, na koniec miesiąca kalendarzowego umowę najmu o najem lokalu mieszkalnego położonego na os. [...] w K., powołując się na art. 11 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i zmianie Kodeksu cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 266 ze zm.). Pozwani zostali poinformowani, że termin wypowiedzenia biegnie od daty otrzymania przedmiotowego pisma. Zostali też wezwani do protokolarnego przekazania mieszkania w stanie opróżnionym z osób i rzeczy i poinformowana, że niezastosowanie się do tego wezwania spowoduje skierowanie pozwu do sądu o eksmisję. Kierowane do pozwanych wezwania do opuszczenia lokalu pozostały bezskuteczne.

2. Sąd Rejonowy dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie 13 lipca 2009 r., po rozpoznaniu sprawy, m.in. nakazał pozwany: U. O., J. O., K. O., P. O., M. O., A. O., M. K., A. O., W. L., E. O., W. O., N. O. wyrokiem zaocznym opuszczenie lokalu mieszkalnego położonego w K. na os. [...], opróżnienie tego lokalu ze wszystkich rzeczy oraz wydanie go stronie powodowej, orzekając jednocześnie, iż pozwany nie przysługuje prawo do lokalu socjalnego oraz nadając rygor natychmiastowej wykonalności.

W uzasadnieniu wyroku zaocznego Sąd Rejonowy podniósł, że strona powodowa prawidłowo zastosowała przepisy zarówno do merytorycznych przyczyn wypowiedzenia pozwany stosunku najmu, jak i formalnej strony tego wypowiedzenia. Zgodnie bowiem z art. 11 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie praw

lokatorów, jeżeli lokator jest uprawniony do odpłatnego używania lokalu, wypowiedzenie przez właściciela stosunku prawnego może nastąpić tylko z przyczyn określonych w ust. 2-5 oraz w art. 21 ust. 4 i 5 tej ustawy. Wypowiedzenie powinno być pod rygorem nieważności dokonane na piśmie oraz określać przyczynę wypowiedzenia. Nie później niż na miesiąc naprzód, na koniec miesiąca kalendarzowego, właściciel może wypowiedzieć stosunek prawny, jeżeli lokator jest w zwłoce z zapłatą czynszu lub innych opłat za używanie lokalu co najmniej za trzy pełne okresy płatności pomimo uprzedzenia go na piśmie o zamiarze wypowiedzenia stosunku prawnego i wyznaczenia dodatkowego, miesięcznego terminu do zapłaty zaległych i bieżących należności.

Sąd wskazał również, że zgodnie z art. 14 ust. 1 i 4 ustawy o ochronie praw lokatorów, w wyroku nakazującym opróżnienie lokalu sąd orzeka o uprawnieniu do otrzymania lokalu socjalnego bądź o braku takiego uprawnienia wobec osób, których nakaz dotyczy. Obowiązek zapewnienia lokalu socjalnego ciąży na gminie właściwej ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu. Sąd nie może orzec o braku uprawnienia do otrzymania lokalu socjalnego wobec między innymi niepełnosprawnego, chyba że osoba taka mogła zamieszkać w innym lokalu niż dotychczas używany. W tym jednak zakresie wobec pozwanych Sąd orzekający uznał, że nie została wykazana co najmniej przesłanka ta, iż pozwani nie mogą zamieszkać w innym lokalu niż dotychczas zamieszkiwani, a w efekcie że pozwani sami we własnym zakresie zrealizować mogą swoje potrzeby mieszkaniowe z pominięciem przedmiotowego mieszkania. Pozwani na skutek bierności dowodowej nie wykazali osiąganych przez siebie dochodów, stanu zdrowia, posiadanych oszczędności czy wartościowych składników majątkowych i dalszych możliwości zarobkowych. Należy mieć na uwadze, że wśród pozwanych 6 osób jest pełnoletnich. W ocenie Sądu postępowanie nie wykazało, że pozwani znajdują się w jakiejś szczególnej sytuacji materialnej czy rodzinnej. Nie wykazali z jakich powodów doszło do powstania zaległości czynszowych, czy pracowali i zarabiali zgodnie z możliwościami, a ich rodzina składała się z 6 osób pełnoletnich.

Zdaniem Sądu celem ustawy o ochronie praw lokatorów jest w szczególności zapobieganie bezdomności w razie nakazania przez sąd opróżnienia lokalu. Temu celowi służy właśnie art. 14 ust. 1 tej ustawy przewidujący obowiązek sądu

orzeczenia w wyroku nakazującym opróżnienie lokalu o uprawnieniu do otrzymania lokalu socjalnego bądź o braku takiego uprawnienia wobec osób, których nakaz dotyczy i w razie orzeczenia o takim uprawnieniu – obowiązek gminy właściwej ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu zapewnienia lokalu socjalnego.

Rozważając indywidualny i społeczny aspekt orzeczenia nakazującego opuszczenie przez pozwanych zajmowanego lokalu mieszkalnego na osiedlu J. w K., Sąd wyraził przekonanie, że pozwani byli w stanie samodzielnie zapewnić sobie mieszkanie, skoro byli w stanie mimo wszystko zaspokoić swoje potrzeby życiowe i nie korzystają z pomocy społecznej. Sąd zauważył, że starannie i szczegółowo pouczał wszystkich pozwanych i zobowiązał ich do przedstawienia wszelkich okoliczności i dowodów mających wpływ na prawo do lokalu socjalnego pod rygorem uznania, że nie spełniają kryteriów do przyznania prawa do lokalu socjalnego. Pozwani nie przedstawili jednak swojej aktualnej sytuacji życiowej, co przesądziło o treści wyroku zaocznego.

3. W dniu 22 października 2009 r. wyrokowi nadano klauzulę wykonalności. Pozwem z 10 października 2018 r. J. O. wystąpił o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego – wyżej opisanego zaocznego wyroku eksmisyjnego wraz z wnioskiem o zawieszenie postępowania egzekucyjnego (sygn. I C 3896/18/N). W piśmie procesowym z 27 maja 2019 r. pełnomocnik J. O. wskazał, że wyrok zaoczny zapadł w sytuacji, gdy korespondencję z Sądu i wezwania odbierała U. O., osoba niepełnosprawna psychicznie, w tym czasie bez kontaktu z otoczeniem. Nikt nie uczestniczył w postępowaniu i nie był świadomy toczącego się postępowania. Pełnomocnik podniósł, że przedłożone dokumenty, w szczególności orzeczenia o stopniach niepełnosprawności, dotyczące J. O. i M. O., wskazują na obowiązek dostarczenia lokalu socjalnego. W dniu [...] 2019 r. zmarła pozwana U. O.

Wyrokiem z 7 stycznia 2021 r. Sąd Rejonowy dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie oddalił powództwo o pozbawienie wykonalności tytułu wykonawczego, tj. prawomocnego wyroku zaocznego z 13 lipca 2009 r., I C 400/09/N. Z uzasadnienia do punktu II i III wyroku wynika, że Sąd ustalił, że powód J. O. jest osobą o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności, utrzymującą się z renty socjalnej, która od 1 października 2018 r. wynosi 1 029,80 zł brutto miesięcznie.

Od 1 października 2018 r. powód otrzymuje kwotę 825 zł, po potrąceniu przez ZUS zadłużenia powoda w S. Powód kilkakrotnie w 2018 r. i w 2019 r. korzystał ze świadczeń pomocy społecznej. Na podstawie prawomocnego wyroku eksmisyjnego z 13 lipca 2009 r. przeciwko J. O. i pozostałym członkom jego rodziny toczy się postępowanie egzekucyjne prowadzone przez Komornika Sądowego w sprawie o sygn. Km [...].

W piśmie z 21 marca 2021 r. skierowanym do Rzecznika Praw Obywatelskich pełnomocnik z urzędu pozwanego J. O., zawarł wniosek o skargę nadzwyczajną od zaocznego wyroku zaocznego z 13 lipca 2009 r., I C 400/09/N, podnosząc, że Sąd orzekł o eksmisji [...] rodziny nie sprawdzając dochodów tej rodziny, jej stanu zdrowia i nie uwzględniając faktu, że przysługiwało tym osobom prawo do lokalu socjalnego. Te uchybienia Sądu – zdaniem pełnomocnika – pozbawiły rodzinę [...] ochrony przed bezdomnością, a przecież co najmniej dwie osoby (J. O., M. O.) wchodzące w skład tej rodziny legitymują się orzeczeniami o stopniu niepełnosprawności. Pismem z 22 sierpnia 2022 r. pełnomocnik procesowy pozwanego powiadomił RPO, że M. O. zmarł, zaś Komornik sądowy podjął postępowanie egzekucyjne, którego przedmiotem jest eksmisja J. O. i innych z lokalu mieszkalnego nr [...] na os. [...] w K. Aktualnie komornik zwrócił się do wierzyciela Gminy Miejskiej Kraków o wskazanie pomieszczenia tymczasowego, do którego ma nastąpić usunięcie lokatorów.

4. Rzecznik Praw Obywatelskich, z uwagi na konieczność zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, wniósł skargę nadzwyczajną od prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Rejonowego dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie z 13 lipca 2009 r., I C 400/09/N, wydanego w sprawie z powództwa Gminy Miejskiej Kraków przeciwko U. O. i innym o eksmisję, zaskarżając go w części, tj. co do pkt. II sentencji wyroku w zakresie odnoszącym się do pozwanego J. O. i wnosząc, na podstawie art. 115 § 2 w zw. z art. 91 § 1 ustawy o Sądzie Najwyższym, o jego uchylenie w zaskarżonym zakresie i części oraz przekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania.

Na podstawie art. 89 § 1 pkt 2 ustawy o SN powyższemu wyrokowi zaocznemu RPO zarzucił naruszenie w sposób rażący prawa, to jest:

- art. 15 ust. 4 w zw. z art. 15 ust. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów, polegające na tym, że wbrew jednoznacznej dyspozycji tego przepisu, przed wydaniem wyroku zaocznego uwzględniającego powództwo w sprawie o opróżnienie lokalu mieszkalnego, Sąd nie przeprowadził obligatoryjnego postępowania dowodowego celem ustalenia sytuacji osobistej i majątkowej pozwanych, a w konsekwencji ustalił, iż J. O. (osobie z niepełnosprawnością) nie przysługuje uprawnienie do lokalu socjalnego

- art. 14 ust. 3 w zw. z art. 14 ust. 4 ustawy o ochronie praw lokatorów, polegające na zaniechaniu ustalenia z urzędu czy po stronie pozwanego J. O. zachodzą przesłanki do przyznania lokalu socjalnego, a mimo to orzeczenie, iż J. O. nie przysługuje uprawnienie do otrzymania lokalu socjalnego w sytuacji, gdy pozwany J. O. był w chwili wyrokowania osobą z niepełnosprawnościami i należał do kręgu osób, wobec których Sąd miał obowiązek w wyroku eksmisyjnym przyznać uprawnienie do lokalu socjalnego.

Nadto na podstawie art. 89 § 1 pkt 1 ustawy o SN zaskarżonemu wyrokowi RPO zarzucił naruszenie zasad oraz praw człowieka i obywatela określonych w Konstytucji, tj. art. 75 ust. 1 Konstytucji RP i określonego w nim obowiązku przeciwdziałania bezdomności i konstytucyjnej zasady zaufania do państwa oraz zasady bezpieczeństwa prawnego, wywodzonych z art. 2 Konstytucji RP, a także naruszenie prawa do sądu, wyrażonego w ramach art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, poprzez zaniechanie przez Sąd przed wydaniem zaskarżonego wyroku eksmisyjnego w trybie zaocznym, wdrożenia z urzędu czynności z zakresu postępowania dowodowego, które Sąd miał obowiązek przeprowadzić, aby ustalić czy eksmisja nie dotyczy osób, którym powinien przyznać lokal socjalny. Istotne uchybienia procesowe doprowadziły do orzeczenia o braku po stronie pozwanego J. O. uprawnienia do lokalu socjalnego, a tym samym do pozbawienia ochrony przed bezdomnością osoby legitymującej się orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, należącej do grupy szczególnie chronionej na gruncie polskiego prawa przed eksmisją „na bruk”. Zaniechanie Sądu niewątpliwie podważyło zaufanie do organów państwa i stanowionego przez nie prawa. Prawo to może być odbierane jako iluzoryczne, gdy z jednej strony na poziomie ustaw i Konstytucji RP zapewnia

ochronę przed eksmisją „na bruk” grupom szczególnie wrażliwym, do której należy pozwany J. O., z drugiej strony na etapie stosowania prawa ochrony tej nie udziela.

W ocenie Rzecznika, istotne naruszenia zasad i praw, określonych w Konstytucji RP, przemawiają za wydaniem przez Sąd Najwyższy wnioskowanego przez Rzecznika rozstrzygnięcia, mimo upływu okresu pięciu lat od chwili uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia.

5. Strona powodowa wniosła pismem z 10 grudnia 2022 r. o oddalenie skargi w całości jako bezzasadnej.

6. Jak ustalił Sąd Najwyższy, 27 października 2022 r. Komornik sądowy skutecznie przeprowadził czynności opuszczenia i opróżnienia przedmiotowego lokalu mieszkalnego i oddał lokal ten w posiadanie wierzycielowi w stanie wolnym od osób i rzeczy (zob. uzasadnienie postanowienia Komornika sądowego przy Sądzie Rejonowym dla Krakowa Nowej Huty w Krakowie R. G. z 22 marca 2023 r., Km [...] – k. 102 akt sprawy).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

7. Skarga nadzwyczajna zasługuje na uwzględnienie, albowiem prawomocny wyrok zaoczny Sądu Rejonowego dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie z 13 lipca 2009 r., I C 400/09/N, w zaskarżonym zakresie punktu II, tj. w przedmiocie braku uprawnienia do lokalu socjalnego odnośnie do osoby J. O., nie odpowiada prawu.

Zgodnie z art. 89 § 1 ustawy o SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojkowego kończące postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile: 1) orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w Konstytucji lub 2) orzeczenie w sposób rażący narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie, lub 3) zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego – a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia.

Skarga nadzwyczajna jest instrumentem szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości w znaczeniu określonym w art. 175 ust. 1 Konstytucji RP. Jej celem jest wyeliminowanie z obrotu wadliwych, a jednocześnie naruszających

zasady sprawiedliwości społecznej, orzeczeń sądowych, które dotyczą konkretnych, zindywidualizowanych podmiotów (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z 3 kwietnia 2019 r., I NSNk 2/19; wyrok Sądu Najwyższego z 9 grudnia 2020 r., I NSNu 1/20). Rolą kontroli nadzwyczajnej nie jest jednak eliminowanie wszystkich wadliwych orzeczeń. Wyjątkowość orzekania w ramach tej instytucji powinna dotyczyć tylko tych z nich, które nie dają się pogodzić z podstawowymi zasadami demokratycznego państwa prawnego, będąc *prima facie* orzeczeniami w sposób elementarny niesprawiedliwymi (por. wyrok Sądu Najwyższego z 15 grudnia 2021 r., I NSNc 146/21).

W piśmiennictwie zauważa się, że z formalnego punktu widzenia skarga nadzwyczajna należy do nadzwyczajnych środków zaskarżenia o złożonym charakterze. Formalnoprawna analiza skargi nadzwyczajnej wniesionej w niniejszej sprawie prowadzi do wniosku, że skarga jest dopuszczalna, co otwiera możliwość jej merytorycznego rozpoznania.

8. Przechodząc do zasadniczych rozważań należy zauważyć, że skarga spełnia warunek przesłanki ogólnej z art. 89 § 1 ustawy o SN, jej uwzględnienie jest konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej. Skarżący słusznie podnosi, że jedną z zasad wywodzonych z zasady demokratycznego państwa prawnego (art. 2 Konstytucji RP) jest zasada zaufania obywatela do państwa, wiążąca się również z oczekiwaniami obywatela, aby organy państwa prawidłowo stosowały obowiązujące przepisy prawa, skoro zgodnie z art. 7 ustawy zasadniczej, organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa, ochronie konstytucyjnej podlegać musi zaufanie obywatela nie tylko do samej litery prawa, ale przede wszystkim do sposobu jego interpretacji, jaka jest przyjmowana w praktyce stosowania prawa przez organy państwa.

W pełni można zgodzić się z RPO, że art. 2 Konstytucji RP jest adresowany również do sądów powszechnych i dlatego – jak słusznie wyjaśniał Sąd Najwyższy – przepis ten musi być rozumiany w ten sposób, że w demokratycznym państwie prawnym sądy są zobowiązane urzeczywistniać zasady sprawiedliwości społecznej, a ich orzeczenia powinny być słuszne, czyli zgodne z podstawowymi zasadami etycznego postępowania i z wartościami powszechnie uznawanymi w kulturze

polskiego społeczeństwa (tak również wyrok Sądu Najwyższego z 20 marca 2009 r., II CSK 602/08). W kontekście zasady zaufania obywatela do państwa, sąd rozstrzygający sprawę powinien w istocie budować autorytet wymiaru sprawiedliwości i kształtować zewnętrzne przekonanie o prawidłowości każdej podjętej przez sąd orzekający czynności i o sprawiedliwości wydanego orzeczenia.

W sytuacji faktycznej pozwanego zaskarżone orzeczenie można postrzegać jako rażące zaniechanie Sądu w przedmiocie nieprzeprowadzeniu z urzędu czynności dowodowych w postępowaniu sądowym z udziałem osób, które zgodnie z intencją ustawodawcy wymagają wsparcia. Pozwany, jako osoba niepełnosprawna, nie był w stanie w sposób właściwy chronić swoich interesów, jego bezpieczeństwo prawne zostało naruszone, zaś skutki tego rzutowały na naruszenia innych jego praw gwarantowanych ustawowo.

Sąd Najwyższy w niniejszym składzie zgadza się z RPO, że zastosowanie art. 15 ust. 4 w zw. z art. 15 ust. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego, nie ma zastosowania w tym zakresie art. 339 § 2 k.p.c. Wydanie wyroku zaocznego bez przeprowadzenia postępowania dowodowego było chybione. Bierność pozwanych nie może być w całości interpretowana na ich niekorzyść, w szczególności gdy w rachubę wchodzi osoby o różnym charakterze i poziomie niepełnosprawności. Sąd dysponował możliwościami prawnymi umożliwiającymi przeprowadzenie dowodów z urzędu, jednak z nich nie skorzystał. Uchybienia proceduralne mają charakter ewidentny i dający się stwierdzić nawet bez dokonywania pogłębionej analizy sprawy. Powyższy pogląd co do obowiązku podjęcia inicjatywy dowodowej z urzędu oraz braku zastosowania art. 339 § 2 k.p.c. znajduje potwierdzenie także w stanowisku doktryny (cyt.: „mimo niestawiennictwa pozwanego lub biernej postawy w toku postępowania, sąd musi wyjaśnić, jakie osoby zajmują lokal, który ma być opróżniony, oraz czy spełniają one przesłanki do otrzymania lokalu socjalnego. Nawet w razie bezczynności pozwanego wyrok powinien odpowiadać prawdziwemu stanowi rzeczy” [za:] Z. Knypl, Eksmisja i prawa człowieka. Wykonywanie eksmisji z lokali mieszkalnych, Currenda 2012). Sąd nie skorzystał z dostępnych możliwości prawnych (choćby ustanowienia kuratora), które pozwoliłyby mu poznać pewne informacje w przedmiotowej sprawie.

W konsekwencji powyższych uchybień, Sąd nie orzekł stosownie do dyspozycji art. 14 ust. 1 ustawy o ochronie praw lokatorów o uprawnieniu do otrzymania lokalu socjalnego.

Oprócz spełnienia przesłanki ogólnej skargi nadzwyczajnej, w sprawie zarzucić można naruszenie art. 75 Konstytucji RP, gwarantującego ochronę przed bezdomnością. Reguła ta na poziomie ustawy realizuje się w obowiązku przyznania przez sąd uprawnienia do lokalu socjalnego (od 21 kwietnia 2019 r. najmu socjalnego lokalu) m.in. osobie z niepełnosprawnością. Wskutek niezastosowania w sposób właściwy przepisów ustawowych nie doszło do zapewnienia skutecznej ochrony obywatela we wspomnianym zakresie. Sąd Najwyższy uznaje, że RPO dowiódł naruszenia art. 15 ust. 4 ustawy o ochronie praw lokatorów, a przez to gwarancji konstytucyjnych, które ustawa ta realizuje. Nadto za udowodnione należy uznać rażące naruszenie standardów rzetelności proceduralnej – postępowanie przeprowadzono wadliwie co przyczyniło się do unicestwienia uprawnień materialnych pozwanego. Tym samym zaskarżone orzeczenie można postrzegać jako naruszające zasady i prawa zagwarantowane konstytucyjnie.

9. Zgodnie z art. 115 § 2 ustawy o SN, jeżeli zachodzą przesłanki wskazane w art. 89 § 1 tej ustawy, a zaskarżone orzeczenie wywołało nieodwracalne skutki prawne, w szczególności jeżeli od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego orzeczenia upłynęło 5 lat, Sąd Najwyższy ogranicza się do stwierdzenia wydania zaskarżonego orzeczenia z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie. W przedmiotowej sprawie doszło do wykonania przed trzema laty komorniczych czynności egzekucyjnych polegających na opróżnieniu lokalu. Lokal został zwrócony właścicielowi. Pozwany zmuszony był uregulować swoją sytuację mieszkaniową na własną rękę, nie mógł wówczas skorzystać z przysługującej mu ochrony – nie zaoferowano mu lokalu socjalnego. Wskutek wykonania egzekucji komorniczej sytuacja prawna jest nieodwracalna. Potencjalnie przyznane bowiem w wyroku uprawnienie do lokalu socjalnego miałoby zabezpieczać sytuację mieszkaniową na moment opróżnienia lokalu, a nie 3 lata po wykonaniu egzekucji komorniczej. Po tym, gdy doszło do egzekucji, zmiana wyroku w zakresie zaskarżonej części, tj. punktu II (odnoszącej się do rzeczowego uprawnienia), czy tym bardziej jego uchylenie w tym zakresie i przekazanie do

ponownego rozpoznania, tworzyłoby sytuację bez faktycznego znaczenia prawnego. Nie bez znaczenia jest także upływ czasu, który minął nie tylko od wydania czy uprawomocnienia się zaskarżonego wyroku zaocznego (13 lat), lecz także od przeprowadzenia czynności egzekucyjnych (3 lata).

Z uwagi na powyższe okoliczności, Sąd Najwyższy ograniczył się rozstrzygając przedmiotową skargę nadzwyczajną do stwierdzenia, że w zaskarżonym zakresie, tj. co do pkt. II sentencji – w stosunku do J. O. – wyrok zaoczny Sądu Rejonowego dla Krakowa – Nowej Huty w Krakowie z 13 lipca 2009 r., sygn. I C 400/09/N, został wydany z naruszeniem prawa. Ponadto zniesiono wzajemnie koszty postępowania wywołanego wniesioną skargą nadzwyczajną.

D.Z.

[r.g.]

[a.ł]